

FÓRUM ARCHIVÁROV

ROČ. XVII. č. 3

JÚL - SEPTEMBER 2008

Aby sme dlho nehovorili....

Milí kolegovia,

už od začiatku svojho volebného obdobia čítam vo Fóre archivárov zúfalé výzvy k zvýšeniu vzájomnej aktivity najmä v Spoločnosti slovenských archivárov. V úvodných slovách sa členovia výboru pokúšajú nielen napomenúť, ale aj naznačiť smer vášho (a či nášho spoločného?) úsilia, no napriek tomu nebadám nejaké markantné zmeny. Výbor vám predložil svoju správu o činnosti a na Vašu správu stále čaká a čaká a čaká... Ilúzie o tom, že všade dookola zúriaca hospodárska kríza nepostihne archívy na Slovensku je skutočnou ilúziou. Predstava o tom, že ak dobre nefunguje hospodárstvo krajiny, budú sa stavy v archívoch zvyšovať a štát bude vynakladať finančné prostriedky na ich zveľadenie, je prinajmenšom iba našou spoločnou fatamorgánou. Skutočne archivári presvedčia spoločnosť o svojej potrebnosti iba prácou, ktorú vykonávajú počas ôsmich hodín na pracovisku? Nedomnievam sa, že je naše finančné ohodnotenie adekvátne, ale bude to niekoho vôbec zaujímať?

Spoločnosť slovenských archivárov v súčasnosti rozbieha viacero projektov, ktoré majú archívniectvo a archivárov zviditeľniť. Pre nás je najdôležitejší Biografický slovník archivárov, ktorý odsúhlasili členovia na poslednom valnom zhromaždení. Prosím, postavme sa k tejto úlohe zodpovedne, aby sme mohli dať do sveta a aj verejnosti na Slovensku o nás jednoznačnú správu – archivári boli, sú a budú potrební, boli v minulosti, boria sa so súčasnosťou a rozmyšľajú nad budúcnosťou. Ak sa nám podarí spoločné dielo, bude to dobrou vizitkou toho, že sa nám dá veriť a že nás za akýchkoľvek okolností treba brať vážne. Potom sa aj výbor môže intenzívnejšie zasaďovať za práva všetkých svojich členov. Inakšie naša práca nemá zmysel...

Zuzana Kollárová
predsedníčka SSA

**Podpredseda vlády a minister vnútra
Slovenskej republiky**

Robert Kaliňák

Bratislava 20. júna 2008
Č. p.: KM – 1906/2008

Vážená pani predsedníčka spoločnosti slovenských archívárov,

s plným pochopením sme prijali Váš list týkajúci sa problémov Archívu hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy. Hľadanie vhodného umiestnenia tohto archívu zaznamenáva už dlhodobo veľa peripetií. V bližšej i vzdialenejšej minulosti prichádzali do úvahy rôzne rekonštrukcie technicky i lokačne vhodných objektov. Pracovníci nášho ministerstva však dospeli k názoru, že ani jedna z týchto možností nespĺňa požiadavky pre umiestnenie archívu. V podmienkach hlavného mesta nebolo navyše možné využiť ani budovy vyhlásené ako prebytočný majetok štátu v správe nášho ministerstva ani v správe Ministerstva obrany Slovenskej republiky

Práve v čase, keď prišlo k rozhodnutiu vybudovať reprezentačnú účelovú budovu v areáli Slovenského národného archívu, situácia tohto archívu sa doslova zdramatizovala.

Keď ste písali Váš list, ktorého text nesie známky pochopiteľne zvýšených emócií, sa dokončovali prípravy na vyhlásenie verejnej súťaže na architektonické a projektové riešenie výstavby.

Na riešenie súčasného stavu archívu muselo v poslednom čase naše ministerstvo prijať niekoľko rozhodnutí. Magistrát hlavného mesta SR Bratislavy nám ponúkol na uloženie celého archívu areál bývalej škôlky na Markovej ulici v Petržalke na dobu do ukončenia výstavby novej účelovej budovy. Priestory bývalej škôlky však vyžadujú určité rekonštrukčné práce, ktoré sa budú realizovať z prevažnej časti na náklady magistrátu. Práce by mali trvať približne tri mesiace. Tak budú vytvorené vhodné podmienky na dočasné uloženie všetkých archívnych dokumentov, ktoré sú v súčasnosti provizórne uložené na viacerých miestach na území Bratislavy, vrátane v súčasnosti provizórne uložených archívnych dokumentov v priestoroch Slovenského národného archívu a Štátneho archívu v Bratislave. Spomínané dočasné priestory budú relatívne vyhovovať požiadavkám ochrany a spracovania archívnych dokumentov a dokonca umožnia sústrediť všetky dokumenty archívu pod jednu strechu.

Ubezpečujeme Vás, že vyriešenie problémov Archívu hlavného mesta Slovenskej republiky považujeme za jednu z priorít nášho ministerstva a že naše úsilie vyvrcholí v horizonte 3 – 4 rokov odovzdaním účelovej novostavby archívu, dôstojného reprezentačného stánku pre ochranu, spracovanie a sprístupňovanie nášho archívneho kultúrneho dedičstva.

S úctou

Vážená pani

*PhDr. Zuzana Kollárová
predsedníčka
Spoločnosti slovenských
archivárov
Drotárska cesta 42
817 01 Bratislava*

VÝBOR(N)OVINY

Zápisnica

**zo zasadnutia výboru Spoločnosti slovenských archivárov, ktoré sa
konalo 18. júna 2008 v Bratislave**

- Program:**
- 1) Otvorenie zasadnutia
  - 2) Vyhodnotenie XII. archívnych dní v Skalici
  - 3) Hospodárenie SSA
  - 4) Exkurzia
  - 5) Fórum archivárov
  - 6) Webová stránka
  - 7) Rôzne

Zasadnutie otvorila predsedníčka Zuzana Kollárová. Poďakovala sa členom výboru za spoluprácu na XII. archívnych dňoch v Skalici. Medzi prioritné otázky rokovania patrilo úradné zabezpečenie zmien v stanovách SSA, odsúhlasených na valnom zhromaždení SSA 29. mája 2008 v Skalici. O hospodárení spoločnosti informovala M. Kačkovičová. Členovia výboru odsúhlasili finančný príspevok pre člena výboru Doc. J. Roháča v hodnote 2.000,-Sk za ubytovanie v Skalici, pretože FF UK nevyslala svojich zamestnancov na služobnú cestu a musia si účasť na archívnych dňoch hradiť v plnej výške. Rokovalo sa aj o prípravách exkurzie do Poľska, ako predbežný termín sa stanovil 24.–25. september. Členovia výboru riešili obsah

najbližšieho čísla Fóra archivárov a úpravy na novej webovej stránke *www.archivari.sk*. V bode Rôzne bola prerokovaná napríklad otázka prípravy a vydania propagačných materiálov s motívom výnimočných archívnych dokumentov, príprava a zostavovanie biografického slovníka archivárov a odborných archívnych pracovníkov zo slovenských archívov, otázky okolo III. ročníka súťaže o cenu E. Rákoša na rok 2009 a zavedení tradície dňa otvorených dverí v archívoch. Výbor sa venoval ďalej téme konferencie V4 v roku 2009, na prípravách ktorej by sa spoločnosť spolupodieľala. Členovia výboru odsúhlasili kandidatúru pracovníčky Ústredného archívu geodézie a kartografie PhDr. Sylvie Némethovej a prijali ju do členskej základne SSA.

Zapísala: E. Machajdíková, tajomníčka SSA

Zápisnica

zo zasadnutia výboru Spoločnosti slovenských archivárov, ktoré sa konalo 3. septembra 2008 v Bratislave

---

Zasadnutie otvorila predsedníčka Zuzana Kollárová. Informovala členov výboru o liste, ktorý zaslal SSA minister vnútra Robert Kaliňák k situácii výstavby novej účelovej budovy pre AMB, o podpísaní finančnej dotácii mestu Skalica za príspevok na XII. archívne dni, o pozvaniach na archívne dni v Nemecku a medzinárodný kongres archívov a ľudských práv v Španielsku. Výbor ďalej rokoval o obsahu tretieho čísla (v roku 2008) Fóra archivárov a predbežne sa dohodlo zaslanie príspevkov do 15. septembra 2008. Exkurziu do Poľska, naplánovanú na 24. až 26. septembra 2008, počas rokovania výboru, Mária Kačkovičová telefonicky dohodla s Dr. Alžbetou Sopuskovou z FF UK. K príprave vydania Biografického slovníka archivárov mal pripomenky L. Vrteľ. Výbor sa dohodol na vzorovom rozposlaní ukážky vypracovania hesla do jednotlivých archívov a následne dodanie rukopisov do 31. mája 2009 v elektronickej podobe na adresu predsedníčky SSA, resp. tajomníčky SSA.

Zapísala: Lucia Krchnáková

SPOLOČNOSŤ SLOVENSÝCH ARCHIVÁROV
THE SOCIETY OF SLOVAK ARCHIVISTS
ASSOCIATION DES ARCHIVISTES SLOVAQUES
VEREIN SLOWAKISCHER ARCHIVARE

Drotárska cesta 42, 817 01 Bratislava 1, Slovenská republika

Vážená pani riaditeľka, vážený pán riaditeľ, milí kolegovia,

Spoločnosť slovenských archivárov v spolupráci s MV SR, odborom archívov a registratúr na základe uznesenia valného zhromaždenia SSA, ktoré sa konalo počas XII. archívnych dní 27. – 29. mája 2008, sa podujala na prípravu Biografického slovníka archivárov Slovenska.

Slovník by mal zahŕňať všetkých archivárov (vzdelaním a zamestnaním) a odborných pracovníkov (napr. reštaurátori, fotografi a pod.) pracujúcich v archívoch na území súčasného Slovenska od najstarších čias až po súčasnosť, na odbore archívov a registratúr, vyučujúcich archívnictvo na vysokých školách. Výnimkou budú technicko-hospodárski pracovníci.

Obraciam sa preto na Vás so žiadosťou, aby ste zabezpečili informácie o Vás, Vašich pracovníkoch v minulosti a aj v súčasnosti a o archivároch pôsobiacich vo Vašom regióne (napr. cirkevní, župní, resp. významní podnikoví archivári).

Biografický záznam by mal obsahovať:

- 1/ Priezvisko, meno – povolanie, resp. zamestnanie.
- 2/ Presný dátum a miesto narodenia a pri zomrelých aj dátum a miesto úmrtia.
- 3/ Údaje o rodine – otec, matka, súrodenci, manželka, deti (ak sú zistiteľné, tak aj údaje o ich narodení a úmrtí).
- 4/ Stručný životopis – štúdiá, zamestnanie, funkcie.
- 5/ Stručné informácie o jeho diele, hlavne čo sa týka archívnictva; záujmy, účasť v spolkoch a odborných spoločnostiach.
- 6/ Dielo – na úrovni monografií a najvýznamnejších štúdií, resp. inventárov.
- 7/ Literatúru, ktorá bola použitá pri zostavení biografie.
- 8/ Pramene, ktoré boli použité pri zostavení biografie.
- pri diele, literatúre a prameňoch je potrebné dodržiavať všetky zásady citácie podľa prílohy – napr. In: Nové slovo 5, č. 2, s. 2 – 3.
- 9/ Fotografia osobnosti.
- 10/ Meno autora, ktorý biografiu vyhotovil.
- 11/ Vzor biografického záznamu je v prílohe.

Rukopisy je potrebné odovzdať do 31. mája 2009 v elektronickej podobe na DVD (CD) na adresu predsedníčky SSA PhDr. Zuzany Kollárovej, PhD., Štátny archív v Levoči, pob. Poprad, Sobotské nám. 18, 20; 058 01 Poprad alebo tajomníčke SSA PhDr. Elene Machajdíkovej, Archív SNM, Žižkova 18, P. O. BOX 13, 810 06 Bratislava.

Veríme, že pochopíte iniciatívu SSA a svojou prácou podporíte projekt, ktorý je pre celú slovenskú archivársku spoločnosť mimoriadne dôležitý o to viac, že vyspelé európske štáty už takýmito slovníkmi dávno disponujú. Zároveň ide o dielo, ktoré zachová pamiatku na prácu nás všetkých.

PhDr. Zuzana Kollárová, PhD.
predsedníčka SSA

Príloha:

BOHUŠ, Eugen – archivár, úradník, publicista, múzejník, JUDr. (*3. 5. 1892 Brezno – +19. 4. 1977 Poprad)

Pochádzal z advokátskej rodiny. Otcom bol Ján (*5. 7. 1851 Liptovský Trnovec – +10. 8. 1931 Brezno), matkou Malvína, rod. Kyseliová (*1857 – +14. 7. 1939 Levoča). S manželkou Gabrielou, rod. Hyllawothovou (*4. 1. 1902 Horné Obdokovce – +4. 3. 1952 Poprad) mali syna Ivana, historika Vysokých Tatier (*27. 11. 1924 Dechtáre).

Gymnaziálne štúdiá absolvoval v Rimavskej Sobote, právo študoval na univerzite v Cluji a v Budapešti, kde získal aj titul JUDr. v roku 1915. Demobilizoval v roku 1920 ako nadporučík československej armády. V rokoch 1926 – 1927 bol hlavným župným notárom v Liptovskom Mikuláši, 1928 – 1930 pracovníkom Okresného úradu v Rožňave, 1930 – 1933 okresným náčelníkom v Stropkove, 1933 – 1941 okresným náčelníkom na Okresnom úrade v Levoči a Spišskej Novej Vsi, 1941 – 1945 okresným náčelníkom v Poprade. V povojnových rokoch (1945-1951) bol vedúcim úradu a tajomníkom Dočasnej správnej komisie, neskôr ONV. V máji 1951 bol poverený vedením archívu do 15. 5. 1958, kedy odišiel na dôchodok.

Celoživotne sa zúčastňoval kultúrno-spoločenského života vo všetkých mestách, kde pôsobil. Od roku 1929 bol členom Matice slovenskej a členom Muzeálnej slovenskej spoločnosti. V roku 1940 bol predsedom spolku Ligy proti TBC, čestným predsedom Hockey club Tatry, Červeného kríža, Okresnej starostlivosti o mládež, Včelárskeho spolku v Levoči, od roku 1946 členom výboru Slovenskej národnej knižnice atď. Mal hlavný podiel na roztriedení archívnych dokumentov Východoslovenského kraja, ktoré boli vrátené po vojne do pôvodných miest. Položil základy archívnictva v Poprade – usporiadal materiál „Veľkého Popradu“, zaoberal sa predarchívnu starostlivosťou aj v obciach. Výsledky svojej práce publikoval v odbornej tlači. Významne prepojil prácu v múzeu s prácou archivára. Spracoval históriu niektorých podnikov (Vagónka, Pivovar, Tatramat). V roku 1945 sa pričínil o zlúčenie múzeí vo Veľkej a v Poprade, a tým aj o založenie Podtatranského múzea, ktoré do roku 1949 spravoval. Vypracoval návrh na územné osamostatnenie Vysokých Tatier a administratívne pripravoval podmienky založenia TANAP-u. V odbornej a regionálnej tlači publikoval príspevky s historickou, múzejníckou, archivárskou a knihovednou tematikou. V roku 1955 mu Rada ONV na návrh Krajskej správy MV v Košiciach udelila čestné uznanie.

Dielo: Otvorený list na štátneho inšpektora archívov a knižníc na Slovensku. In: *Nové slovo* 3, 15. 2. 1946, č. 6, s. 12 – 13; Poučenie z evakuácie a repatriovania východoslovenských archívov. In: *Nové slovo* 3, 15. 2. 1946, č. 6, s. 12 – 13; Spišská archívna literatúra (bibliografia). In: *Múzeum* 5, 1958, č. 1, s. 100 – 105.

Literatúra: Biografický slovník okresu Poprad, Poprad 1996, s. 24; BOHUŠ, Ivan: Kto bol kto vo Vysokých Tatrách. *Vysoké Tatry* 16, 1977, č. 6, s. 30; KOLLÁROVÁ, Zuzana: Bibliografia archivárov a Štátneho okresného archívu v Poprade. Poprad 1994, s. 14 – 18, Slovenský biografický slovník I. zväzok, A – D, Martin 1986, s. 284.

Pramene: Štátny archív v Levoči, Osobný fond Ivan Bohuš 1892 – 1984; Súkromný archív rodiny Bohušovej.

PhDr. Božena Malovcová

Z DOMOVA A ZO SVĚTA

Odborná stáž v Poznani 23.6 – 28. 6. 2008

Jedným z dokladov rozvinutej spolupráce medzi spoločnosťou poľských a slovenských archivárov je možnosť absolvovať kratšiu odbornú stáž na oboch stranách. Po návšteve poľskej doktorandky v jeseni minulého roku sme sa v júni tohto roku zúčastnili výmenného pobytu v Štátnom archíve v Poznani (Archiwum państwowe Poznan). Náš týždenný program spočíval v prehliadke štátneho archívu, oboznamovaní sa s jeho fondmi a jednotlivými oddeleniami so zameraním na konzervačné a digitalizačné pracovisko, v návšteve arcidiecéznych archívov v Poznani a Gniezne, v spoznávaní histórie mesta Poznań a jeho blízkeho okolia a v neposlednom rade aj v nadväzovaní kontaktov a výmene odborných poznatkov s poľskými archivármi.

Prvý deň nášho pobytu sme strávili v Štátnom archíve v Poznani, kde sme navštívili konzervačné a digitalizačné pracovisko. Konzervačná a reštaurátorská dielňa bola zriadená v rámci projektu „Kwasny papier“, ktorého organizátorom a garantom je Národná knižnica vo Varšave. Hlavným cieľom tohto projektu je zriaďovať v archívoch konzervačné a reštaurátorské dielne a „bojovať“ proti kyslosti papiera a degradačným činiteľom, ktoré poškodzujú archívne dokumenty. Tomu napomáha aj prístrojová vybavenosť pracoviska, kde nechýbajú zvlhčovače vzduchu, odsávačky plesní, či laboratórium na skúmanie vzoriek plesní a húb. Nemenej prínosná je publikačná činnosť pracovníkov, ktorí na svojej internetovej stránke sprístupňujú podrobný manuál na zaobchádzanie s poškodenými a ohrozenými dokumentmi, usporadúvajú odborné konferencie zamerané na problematiku ochrany a konzervovania archívnych dokumentov. Novinkou je príprava podrobných manuálov ako zaobchádzať s archívными dokumentmi v prípade mimoriadnych situácií (povodne, požiare, živelné pohromy) opäť vo forme prístupnej na webe.

Digitalizačné pracovisko archívu bolo zriadené v roku 2006. Pozostáva z dvoch miestností, v ktorých sa nachádzajú dva skenery, pracujúce v programe OMNISCAN. Denne preskenujú max. 200 kusov dokumentov, od začiatku činnosti tohto pracoviska bolo zdigitalizovaných okolo 60 tisíc archívnych dokumentov. Tieto sa vydávajú na CD nosičoch. Na vydávanie dokumentov k dejinám jednotlivých miest prispieva aj miestna samospráva (takto boli zdigitalizované dokumenty k dejinám mesta Leszno). V čase nášho pobytu boli digitalizované matriky, ktoré podobne ako u nás aj v Poľsku patria k najštudovanejším archívным dokumentom.

Vďaka doktorandke Monike Maleckej, ktorá nás celý týždeň nášho pobytu osobne sprevádzala, sme mali možnosť navštíviť knižnicu v mestečku Kórnik neďaleko Poznane.

V kórnickom zámku založil jeden z jeho majiteľov, Titus Dzielinsky v roku 1826 knižnicu, ktorá

dnes patrí poľskej akadémii vied. Obsahuje okolo 400 tisíc zväzkov, medzi nimi aj vzácne inkunábuly.

Knižnica v Kornickom zámku

V oddelení informácií a prístupu k archívnym dokumentom evidujú ročne okolo 1000 bádateľov a vybavujú okolo 2600 žiadostí. Väčšina z nich sa týka genealogických informácií alebo reštitúcií. V oddelení pracuje 6 osôb, z toho jeden pracovník je vyčlenený na vybavovanie žiadostí súvisiacich s genealogickým výskumom. Bádateľňa je otvorená denne od 8.00 do 18.30, okrem letných mesiacov. Žiadanku na archívne dokumenty si bádateľ môže podať v konkrétnych časoch (8.00, 11.00, 13.00), pričom jedna žiadanka môže obsahovať maximálne 5 jednotiek. Zaujímavosťou je, že do bádateľského listu sa zapisuje téma štúdia a skúmaný fond, nie však konkrétne archívne jednotliviny. Tie sa evidujú na obale každého archívneho dokumentu, takže sa dá sledovať, kto a kedy tento dokument študoval. Bádateľom je sprístupnených 100 tisíc jednotiek, z toho 60% na mikrofilmoch. Poľskí kolegovia nám predstavili databázy, ktoré využívajú pri svojej práci. Databáza IZA obsahuje elektronické inventáre, databáza PRADZIAD je určená pre genealógov. Fotografie, plány a mapy sú uložené vo vlastných databázach.

Odbor archívnictvo a pomocné vedy historické sa študuje v Poľsku na jedenástich univerzitách. Medzi špičky vo výučbe archívnictva patrí univerzita v Toruni (štúdium archívnictva od roku 1951), Poznani (od roku 1975) a v Lubline (od roku 1978). Ročne ukončí archívnictvo na Univerzite Adama Mickiewicza v Poznani dvadsať až tridsať archívárov. V poľskom archívnictve platí zákon, že archívne vzdelanie je v súčasnosti pre prácu v archíve podmienkou. Vďaka tomu nájde väčšina absolventov uplatnenie v štátnych a súkromných archívoch, prípadne registratúrach. Štúdium archívnictva je rozdelené na bakalársky a magisterský stupeň. Bakalársky je zameraný viac na históriu, magisterský na archívnictvo. V porovnaní so slovenským archívnictvom majú poľskí študenti viac archívnej teórie a praxe, avšak oproti nám menej hodín výučby jazykov a pomocných vied historických. Výučbu odborných predmetov na katedrách archívnictva realizujú aj externí spolupracovníci zo štátnych archívov. Výzvou a inšpiráciou pre mladých slovenských archívárov by mali byť každoročné stretnutia poľských študentov archívnictva, ktoré sa konajú od roku 1996 a majú charakter odborných konferencií.

Nasledujúci deň sme sa oboznámili s oddelením predarchívnej starostlivosti v Štátnom archíve v Poznani. Toto oddelenie má štyroch zamestnancov, ktorí vykonávajú ročne okolo 100 kontrol v rôznych inštitúciách. Pracovníci tohto oddelenia okrem kontroly usporadúvajú školenia pre zamestnancov registratúrnych stredísk. Ich činnosť, ako aj činnosti registratúr upravuje novela zákona z roku 2006. Pri svojej práci využívajú aplikáciu NADZÓR.

Okrem Štátneho archívu v Poznani sme mali možnosť navštíviť aj dva arcidiecézne archívy. Prvý z nich sa nachádza na Tumskom ostrove v Poznani pri Katedrále sv. Petra a Pavla. Okrem oddelenia starých tlačí, v ktorom sa nachádza 800 inkunábul, obsahuje fondy farností, biskupstiev, reholí, bratstiev, písomnosti katedrálnej kapituly od stredoveku do dnešných čias. Sú tu uložené mimoriadne vzácne kódexy (najstaršie sú antifonáre a graduály z 13. storočia), listiny (najstaršia z roku 1231), cirkevné matriky a okrem iného aj množstvo cirkevných časopisov vydávaných od 19. storočia. Tento archív bol založený v roku 1925 a svoju činnosť vykonával aj v období komunistickej totality. Archív má vlastnú konzervačnú a digitalizačnú dielňu, najstaršie dokumenty sprístupňuje na mikrofilmoch.

Arcidiecézny archív v Gniezne sa nachádza pri Katedrále sv. Vojtecha. Obsahuje veľmi vzácne dokumenty k dejinám najstaršieho arcibiskupstva na území Poľska a mimoriadne bohatú knižnicu, ktorá má približne 70 tisíc zväzkov. Sú tu uložené vzácne stredoveké kódexy a inkunábuly. Archivári pracujúci v cirkevných archívoch majú vlastnú spoločnosť, v rámci ktorej organizujú vedecké konferencie a vydávajú svoj vlastný časopis. Pri našom pobyte v Gniezne sme okrem archívu navštívili aj výstavu *Ars scribendi* v tamojšom múzeu. V rámci nej sme mali možnosť vidieť originály najstarších písomných pamiatok z územia Veľkopoľska zahŕňajúce listiny z 12. storočia, vzácne kódexy, písomnosti z produkcie mestských kancelárií a iné.

Stáž, ktorú sme absolvovali, hodnotíme ako veľmi prínosnú. Oboznámili sme sa s poľskou archívnu praxou, stretli sme poľských kolegov, ktorí sa nám snažili tento pobyt spríjemniť po každej stránke. Zároveň sme si uvedomili rozdiely medzi kvalitou niektorých oblastí slovenského a poľského archívnictva. Najmä v oblasti digitalizácie a ochrany dokumentov nám úsilie poľských kolegov môže poslúžiť ako vzor.

Naša vďaka patrí aj Spoločnosti slovenských archivárov za možnosť absolvovať tento výmenný pobyt. Veríme, že zmysel podobných podujatí nie je len v ich absolvovaní, ale aj v tom, aby získané skúsenosti a nové poznatky posunuli dopredu úroveň slovenského archívnictva.

Zlatica Donovalová, ŠA Bratislava - Mária Petrovičová

16. kongres Medzinárodnej rady archívov v Kuala Lumpur

Na 16. kongrese Medzinárodnej rady archívov, ktorý sa konal 21.–27. júla 2008 v hlavnom meste Malajzie Kuala Lumpur, sa zúčastnilo vyše 2 000 delegátov zo 138 krajín. Otvorenie kongresu a celý jeho priebeh sa konal v kongresovom centre Kuala Lumpur. Slávnostne ho otvoril minister jednoty, kultúry, umení a kultúrneho dedičstva Malajzie Dato Seri Haji Mohd Shafie Bin Haji Apdal, prezident Medzinárodnej rady archívov (MRA) Lorenz Mikoletzky a riaditeľ Národného archívu Malajzie a viceprezident MRA Sidek Jamil. Široký diapazón plenárnych, odborných prednášok a jednotlivých workshopov sa niesol v znamení centrálnej témy – Archívy, riadenie a rozvoj – Mapovanie budúcnosti spoločnosti. Vystúpilo na ňom vyše 300 prednášateľov v plenárnych a 18 paralelných sekciách.

Podrobný program s témami prednášok je dostupný na webovej stránke kongresu <http://www.kualalumpur2008.ica.org/en/sessions>.

Slovenské archívnictvo na kongrese reprezentoval riaditeľ OAR MV SR PhDr. Peter Kartous, CSc., PhDr. Mária Španková a Ing. Jozef Hanus, CSc., ktorý vystúpil na workshope v spoločnej prednáške s Gerritom de Bruinom z Holandského národného archívu o štatistických prieskumoch v archívoch na vyhodnocovanie fyzického stavu archívnych dokumentov „*Statistical Survey method UPAA*“.

Účastníci kongresu mali možnosť návštevy Národného archívu Malajzie, kde si prezreli výstavné priestory a výstavu venovanú histórii a nezávislosti Malajzie, archívne depoty, študovňu a knižnicu – t. j. priestory pre verejnosť, ako aj laboratóriá konzervovania a reštaurovania archívnych dokumentov, kde pracuje 50 pracovníkov.

Na kongrese jednoznačne dominovala tematika predarchívnej starostlivosti, spisovej služby a správy elektronických informácií, digitalizácie a elektronických dokumentov a ochrany archívnych dokumentov. Sú to oblasti, do ktorých musia archívári súčasnosti razantne a dominantne vstupovať, aby sa už v tomto štádiu vytvárali vhodné podmienky v zmysle legislatívnych a technických predpokladov pre preberanie potenciálnych archívnych dokumentov od ich pôvodcov – najmä štátnych orgánov, organizácií a inštitúcií. Napriek uznávaným odlišnostiam archívov a knižníc čoraz viac rezonuje vo svete vytváranie istých kultúrno-historických informačných centier, v ktorých dominuje predovšetkým poskytovanie informácií (najmä v elektronickej forme) všetkým záujemcom bez ohľadu na to, či sa tieto nachádzajú v archívoch alebo knižniciach. Z hľadiska spravovania, využívania a ochrany takýchto informácií nie je v podstate žiadny inštitucionálny rozdiel.

Podrobnejšie vyhodnotenie celého kongresu bude aj predmetom obsiahlejšej informácie v Slovenskej archivistike.

Jozef Hanus, SNA

Putovné zasadnutie Spolku maďarských archívárov

Putovné zasadnutie Spolku maďarských archívárov sa konalo v dňoch 26.-28. augusta 2008 juhozápadne od Balatonu, v meste Zalaegerszeg, správnom centre župy Zala. Organizačne ho zastrešovali Spolok maďarských archívárov (ďalej len SMA), Ministerstvo školstva a kultúry MR, samospráva župy Zala a mesto Zalaegerszeg. Miestom konania rokovania bol Zalaegerszecký inštitút, Fakulta finančnictva a účtovníctva Vysoké školy ekonomickej so sídlom v Budapešti.

Program pre zahraničných hostí sa už tradične začínal v predvečer celého podujatia slávnostnou večerou v hoteli Zlatý baránok, ktorý je najstarším hotelom v meste. V príhovore László Szögi, predsedu SMA i Csaba Káli, zástupcu riaditeľa Archívu župy Zala privítali zástupcov archívnych spoločností zo zahraničia. Takéto neformálne stretnutia sú priestorom na zoznámenie sa, pretože v spoločnostiach archívárov sa menia ich predsedovia, vysielajú sa iní zástupcovia a potom je to tiež príležitosť na porovnávanie práce archívárov v jednotlivých krajinách, porovnávanie podmienok, za akých pracujú a príležitosťou hovoriť aj o štúdiu archívnictva v jednotlivých krajinách.

Oficiálny program podujatia otvoril predpoludním dňa 26. augusta 2008 András Molnár, riaditeľ Archívu župy Zala. Účastníkom rokovania sa prihovril László Szögi, ďalej nasledovali príhovory predsedu župnej samosprávy župy Zala Jenő Manningera a dlhoročného starostu mesta Zalaegerszeg Endre Gyimesiho. Ten priblížil nielen históriu a súčasnosť mesta, ale aj vysokoškolského areálu, v ktorom prebiehalo rokovanie – pôvodne to boli až do roku 1995 vojenské kasárne, z ktorých v auguste 1968 išla jednotka maďarskej armády „na pomoc“ vtedajšiemu Československu. Najmä pre účastníkov z Českej a Slovenskej republiky to bolo zvlášť pôsobivé vzhľadom na to, že len niekoľko dní predtým sme si pripomenuli 40. výročie tejto historickej udalosti.

László Szögi privítal a predstavil predsedov spoločností archívárov z jednotlivých krajín. Za Spoločnosť českých archívárov sa účastníkom prihovorela jej predsedníčka Marie Ryantová, za Spoločnosť srbských archívárov jej predseda Mirčo Mladič, za Spoločnosť archívárov Vojvodiny István Fodor, za

Spoločnosť ukrajinských archivárov Irina Mátyás. Prítomných pozdravila aj zástupkyňa Spoločnosti slovenských archivárov a Mária Grófová, ktorá na požiadanie predsedníčky Zuzany Kollárovej zastupovala Spoločnosť slovenských archivárov.

Cena Spolku maďarských archivárov sa odovzdáva od roku 1992 a doteraz bolo ocenených 42 zamestnancov archívov. Toho roku si cenu prevzali 2 archivári.

Po obedňajšej prestávke sa začalo valné zhromaždenie SMA, kde bola prednesená správa o činnosti SMA za roky 2004-2008, správa revíznej komisie, hlásenia a správy návrhovej komisie a vzhľadom na to, že tento rok volili maďarskí archivári nové vedenie spolku, aj návrhy na voľbu nového vedenia. V tomto čase bol pre zahraničných účastníkov pripravený osobitný program – návšteva Archívu župy Zala, prehliadka mesta a jeho pamätihodností, ako aj návšteva Göcsejovského skanzenu v Zalaegerszegu založeného v roku 1968.

Mená nového vedenia SMA boli známe vo večerných hodinách. Na post predsedu SMA bol zvolený Árpád Tyekvicska, zástupcami sa stali László Szögi a György Tilcsik a za členov výboru SMA boli zvolení Bendegúz Gergő Cseh, Sándor Bősze, Erzsébet Csombor, Csaba Káli, Péter Dominkovics, Kálmán Radics, Viktor Harasztí, Csaba Katona, Gábor Balázs, Erzsébet Apró, Ádám Erdész, István Kenyeres.

Zahranční účastníci pred vstupom do Goecsejského skanzenu v Zalaegerszegu

Rokovanie maďarských archivárov pokračovalo v nasledujúci deň 27. augusta 2008 v štyroch sekciách. Sekcii na ochranu archívnych dokumentov predsedala Gabriela Kunszeri Albrechtne, sekcii na vydávanie prameňov Géza Érszegi a Irén Bilkei. Rokovanie sekcie vysokoškolských archívov, ktorej predsedal László Szögi, bolo kvôli veľkému počtu príspevkov rozdelené do dvoch častí. Práve preto, že sme z Archívu UK, vybrali sme si s jeho riaditeľom Viliamom Csáderom rokovanie tejto sekcie, o ktorej by sme chceli podrobnejšie informovať. V prvej časti rokovania sa podtému *Budovanie databázy* vo svojom príspevku *Databáza poslucháčov – všeobecné a zásadné problémy* venoval László Szögi. Informoval, že so svojimi spolupracovníkmi dokončili v rámci projektu peregrinácia súpis študentov z Uhorska na zahraničných univerzitách. Pripravujú projekt databázy študentov/žiacov stredných škôl študujúcich pred rokom 1848. Do roku 1843 by sa dali využiť len ako zoznamy študentov ročenky a univerzitné almanachy, no tieto neobsahujú osobné údaje, potrebné pre štatistiky. Projekt bude hotový do jesene 2008 a predložený na schválenie v januári 2009, financovať ho bude Ministerstvo národného kultúrneho dedičstva. Rozobral viaceré problémy, ktoré sa vyskytli pri spracúvaní údajov databázy – písanie mien, geografických názvov, vyznačenie doby štúdia, údaje o prestupoch na iné školy, o zamestnaniach otcov a tátorov. V závere sa zmienil aj o pripravovaných oslavách a konferencii k 50. výročiu založenia archívu Univerzity Loránda

Eötvösa v Budapešti (ďalej len ELTE). Na tento referát priamo nadväzoval príspevok Júlie Vargovej z Archívu ELTE o *databázach študentov vo fondoch Archívu ELTE*. Informovala o sústredení údajov o viac než 19 000 študentov, ktoré sa pracovníkom archívu podarilo zhromaždiť za roky 1635-1949. Databáza začala vznikať v roku 1996, keď sa v prvej fáze pristúpilo k súpisu študentov predchodcov ELTE v rokoch 1835-1945. Druhým krokom v poradí bol súpis študentov Trnavskej univerzity za roky 1635-1777, podarilo sa zhromaždiť 9 685 záznamov. Treťou v poradí je databáza peregrinácie študentov z Uhorska na zahraničné univerzity – zhromaždili údaje o približne 90 000 študentov študujúcich na 211 zahraničných vysokých školách a univerzitách. Zatiaľ im chýbajú údaje už len z Francúzska. Výsledky práce publikovali v 17 zväzkoch a ďalších 6 sa pripravuje do tlače. Pracovníčka Ústrednej knižnice a archívu Západomaďarskej univerzity v Šoprone Dr. Szemerey Tamásné v prednáške „*Zložili sme všetky skúšky, okrem jednej - dvoch...*“ – *databáza poslucháčov štíavnickej akadémie a jej právnych nástupcov* priblížila 3. zväzok publikácie vydanéj pri príležitosti 200. výročia otvorenia štúdia lesníctva v Banskej Štiavnici (1808). Publikácia obsahuje okrem zoznamu zapísaných študentov od roku 1735 aj zoznam absolventov z rokov 1808-2008, doktorov Fakulty lesného inžinierstva i akademikov a grafy. Prednášajúca sa zároveň venovala rozboru kritérií, na základe ktorých bola vypracovaná databáza študentov. K podtému *Otázky štruktúry fondov* predniesli svoje referáty Márton Kiss z Archívu technickej a ekonomickej univerzity v Budapešti

a István Lengvári z Archívu Pécskej univerzity. Prvý v príspevku *Informácia o počítačovej štruktúre fondov a numerickom systéme používanom v archívoch vysokých škôl* poukázal o. i. na to, že tzv. prelomové roky v dejinách vysokých škôl, pokiaľ sú tieto fondy uložené v štátnych archívoch, nekorešponujú s medziami fondov uložených v archívoch vysokých škôl. Navrhol vytvoriť jednotnú štruktúru archívnych fondov vysokých škôl záväznú pre všetky archívy univerzít a vysokých škôl, čím sa mu v rámci diskusie podarilo vyvolať živú debatu účastníkov rokovania. Druhý referujúci informoval o stave spracovania archívnych fondov tejto univerzity a problémoch s ním súvisiacich. Ide predovšetkým o prvé obdobie existencie Bratislavskej uhorskej kráľovskej Alžbetínskej univerzity, ktoré predstavuje roky 1914-1923, vzhľadom na to, že Pécska univerzita sa považuje za jej právneho nástupcu. Časť archívnych dokumentov sa nachádza v SNA v Bratislave a časť v Archíve UK.

Rokovaniu sekcie hospodárskych a finančných pracovníkov predsedala pani Hetényi Tiborné z Archívu župy Vas v Szombathely. Rokovania všetkých sekcií končili diskusiou a voľbou vedení sekcií.

V popoludňajších hodinách sa účastníci presunuli piatimi autobusmi do mesta Keszthely, kde si prezreli kaštieľ rodiny Festetičovcov s príľahlým parkom. Každého návštevníka očarila nádherná knižnica, ktorú založil okolo roku 1763 Krištof Festetič. V súčasnosti knižný fond slúži pre vedecké účely a obsahuje viac ako 90 000 zväzkov, z toho 119 rukopisov a 4 inkunábuly, členených do 36 skupín. Nachádzajú sa tu mnohé staré a vzácne vydania, z ktorých sa na svete nájdú len 1-2 exempláre.

Pohľad z parku na centrálnu časť zámku a krídlo

V nasledujúci deň, teda 28. augusta 2008, rokovali dve sekcie. Gábor Breinich z Maďarského krajinského archívu v Budapešti predsedal sekcii informatiky a vo svojom rokovaní z predchádzajúceho dňa pokračovala sekcia vysokoškolských archívov s predsedajúcim Lászlóm Szögim príspevkami k téme *Špeciálne zbierky v archívoch vysokých škôl*. Eszter Virág Vér z FiF ELTE si v príspevku *Miesto a úloha muzeálnych zbierok v súčasnom maďarskom univerzitnom archívnom systéme* kládla za cieľ podnietiť odbornú diskusiu medzi archívármi a muzeológmi. Dotkla sa problematiky zhromažďovania a právnych aspektov získavania exponátov. V pomeroch ELTE prislúcha táto úloha archívu ELTE. Zbierky rozdelila do nasledovných skupín: 1. zbierka fotografií (zábery zo študentských akcií, zo života študentov, fotografie k rôznym výstavám a univerzitným akciám, ktoré sú do roku 1950 sporadické), 2. fonotéka a videotéka, 3. zbierka tlačových výstrižkov, 4. zbierka plagátov, 5. zbierka portrétov akademických funkcionárov, 6. zbierka typárií. Problematickým sa javí odovzdávanie fotografií z rôznych akcií fakúlt, ktoré by mali automaticky odovzdávať Archívu ELTE. Venovala sa tiež problematike fotografií v osobných fondoch, absencii vhodných priestorov pre zriadenie univerzitného múzea, personálnemu obsadeniu v univerzitnom múzeu, odlišnostiam pri deponovaní trojrozmerných predmetov, akými sú historické taláre akademických funkcionárov, plakety, typáriá, plagáty a i. Zsolt Osváth z Knihnice Ferenc Entza a archívu Korvínovej univerzity v Budapešti hovoril o *večných zbierkach v domácich vysokoškolských inštitúciách*. Osobitne sa venoval problematike tzv. skrytých predmetových zbierok, t. z. predmetom patriacim iným univerzitným archívom či múzeám, no uloženým v univerzitných archívoch či múzeách, ktorým nepatria, resp. nesúvisia s činnosťou danej

univerzity. László Molnár z Archívu Semmelweisovej univerzity v Budapešti informoval o *zbierkach historických interview v univerzitných archívoch*. Hovoril z vlastnej skúsenosti – podarilo sa mu natočiť rozhovory s dvomi bývalými rektormi. Rozobral zásady interview a poukázal na úskalia orálnej histórie vzhľadom na to, že v rozhovoroch je veľa subjektívnych dojmov, pri viacerých pokračovaniach rozhovoru sa často mení názor osoby na tú istú skutočnosť. Pri interview nepovažuje za šťastné riešenie nakrúcanie videozáznamu, pretože rozhovor poskytujúca osoba stráca pocit osobnejšieho prostredia. Vopred treba dohodnúť spôsob sprístupnenia rozhovoru pre verejnosť. Zároveň považuje historické interview za prameň takých údajov, ktoré sa nenájdu v archívnych dokumentoch. Ako príklad uviedol obdobie konca roku 1944, keď po nástupe Szálasiho vlády boli mnohí študenti odtransportovaní na práce do Nemecka, po návrate perzekvovaní, no o ich ďalších osudoch sa dozvedeli len pred niekoľkými rokmi práve na základe rozhovorov s niekoľkými, ktorí prežili. Podobná situácia sa odohrala aj v súvislosti so študentmi – účastníkmi hnutia v revolučnom roku 1956, s ktorými sa podarilo spraviť interview až pri príležitosti 50. výročia udalosti. K tejto téme svojimi skúsenosťami prispela aj Krisztina Bataalka z Archívu technickej a ekonomickej univerzity v Budapešti. Do fondov ich archívu sa v priebehu prvého polroku roku 2008 pribudlo 17 nahrávok rozhovorov so 7 bývalými študentmi, dnes 80-ročnými, ktorí vtedajšie udalosti posudzujú oveľa triezvejšie. István Lengvári z Archívu Pécskej univerzity informoval prítomných o zbierke DVD, ktorú archív pravidelne už štyri roky dopĺňa digitálnymi záznamami z univerzitného filmového štúdia. V diskusii sa László Szögi krátko vyjadril k otázke zakladania univerzitných múzeí, ktoré už existujú vo Viedni, Prahe, Drážďanoch, Krakove. V Maďarsku sa tejto problematike doteraz nevenovala dostatočná pozornosť, no v tomto smere najďalej pokročila Pécska univerzita.

V závere rokovania sa prítomným prihovoril novozvolený predseda SMA Árpád Tyekvicska a poďakoval sa nielen za dôveru vyjadrenú hlasmi, ktoré dostal, ale aj hosťiteľom: mestu Zalaegerszeg, samospráve župy Zala, riaditeľovi i pracovníkom Archívu župy Zala. Tohoročné rokovanie SMA ukončili záverečné slová Lászlóa Szögiho, riaditeľa hosťiteľského archívu Andrása Molnára i jeho zástupcu Csabu Káliho.

Mária Grófová, Archív UK

Stretnutie archívárov strednej Európy v poľskom Nowom Saczi a v Bochni

Z iniciatívy riaditeľky Archívu Poľskej akadémie vied vo Varšave pani Dr. Hany Krajewskej, PhD. a za príspevnia predsedníčky Spoločnosti slovenských archívárov pani PhDr. Zuzany Kollárovej, PhD. sa konala v dňoch 10.-13. septembra 2008 medzinárodná archívno-historická konferencia na tému „Spoločná minulosť, spoločná budúcnosť“.

Po oficiálnom otvorení bol úvod konferencie venovaný školeniu archívárov zo samosprávnych archívov o metodike preberania a sprístupňovania tajných materiálov. Utajované skutočnosti v Poľsku patria pod rezort obrany. Na záver školenia prevzali jeho účastníci certifikáty oprávňujúce na styk s utajovanými skutočnosťami. Večer prijal účastníkov konferencie primátor mesta Nowy Sacz. Pri bohatom pohostení v prijímacej sále radnice i v jej podzemí sa v neformálnom ovzduší hovorilo o cieľoch i formách spolupráce v načatom projekte i o súčasnej situácii archívnictva na Slovensku, v Čechách, v Rusku, na Ukrajine i v poľských cirkevných archívoch. Druhý deň v priestoroch Vyššej školy biznisu prebehli rokovania v dvoch

paneloch. V prvom, pomenovanom „Medzinárodné archívne kontakty“ odznelo 11 referátov a v druhom s názvom „Minulosť premenená na budúcnosť“ tiež 11 referátov. Slovenskí zástupcovia informovali vo svojich vystúpeniach o archívnych fondoch a prameňoch k poľsko-slovenským vzťahom i o realizácii týchto stykov v minulosti (záloha spišských miest Poľsku, vedecká spolupráca). Niektoré z prednesených referátov sa netýkali témy konferencie, čím ovplyvnili zameranie diskusie. Počas dňa boli prezentácie firiem, ktorých podnikanie súvisí s archívniectvom (Digital center, CHRIS, EMIKS, EMBA, BESKID PLUS). Vo večerných hodinách bol v Katedrále sv. Malgorzaty organový koncert z diel klasickej i modernej francúzskej a poľskej organovej tvorby. Po koncerte bola večera v refektári kolégia kostola. Tretí deň pokračoval v Bochni. Po rannom presune z Noweho Saczu v banských klietkach sa zviezli účastníci konferencie do temer 150 metrovej hĺbky, do starých štôlní soľnej bane. V jej priestoroch sa hovorilo o dokumentácii soľnej bane od 13. stor., o soľnom obchode, o sv. Kinge (Kunhute, dcére Bela IV.) v legendách i o jej kanonizácii. Krakovský archív výstavou originálov dokumentov výsadných listín a mestských privilégií Krakova a okolitých mestečiek z 13. stor. ilustroval význam soli pre ich rozvoj. Naši hostitelia nám doložili, že aj v soľnom obložení nemusí byť jedlo presolené pri perfektne naservírovanom, chutnom obede v bani. Na pozvanie primátora mesta Nowa Wišnica sme si pozreli jeho mesto zo 16. stor. s množstvom sôch a pamätníkov, múzeum a palác Lubomirských, niekdajší kláštor, dnes väznicu i letné pôsobisko maliara Jána Matejku.

Na posledný deň ostala návšteva Starého Saczu s historickým námestím a kláštorom klarisiek v ktorom sa opatrujú unikátne dokumenty o sv. Kinge i jej pozostatky a pri návrate späť do Noweho Saczu prehliadka regionálneho múzea a skanzenu.

Konferencia bola výborne organizačne zabezpečená, po celý čas nikto z viac ako stovky účastníkov nemal chvíľu voľného času. Oficiálny program končieval o dvadsiatej druhej hodine. Všetky dni napĺňala pestrá, zaujímavá, poučná a príjemná aktivita. Kiež by sa každá konferencia tak vydarila. Organizátorom patrí naše uznanie a vďaka.

Jozef Klačka, Ústredný archív SAV

Predstavujeme ...

PhDr. Radoslav Ragač, PhD. – riaditeľ Slovenského národného archívu

V polovici júna (16.6.) tohto roku nastúpil do funkcie riaditeľa Slovenského národného archívu mladý archivár Radoslav Ragač. Ešte v roku 1998, ako čerstvý absolvent odboru archívniectvo – história na Filozofickej fakulte UK, začal pracovať v Slovenskom národnom archíve v oddelení predarchívnej starostlivosti, kde zotrval osem mesiacov. Ako mnoho ďalších nádejných absolventov archívniectva, aj on po určitom čase odišiel z tohto archívu. Po deviatich rokoch sa sem opäť vracia, teraz ako riaditeľ.

Radoslav Ragač sa narodil vo Zvolene, kde absolvoval aj Gymnázium L. Štúra. Hlbší záujem o históriu ho priviedol k štúdiu archívniectva. Popritom sa venoval aj stredovekej archeológii, ktorá sa stala jeho veľkým „koníčkom“. Už počas vysokoškolských štúdií sa aktívne zapájal do archeologického výskumu Pustého hradu pri Zvolene, k tejto téme vzniklo z jeho pera aj zopár odborných článkov. Ako študent archívniectva sa začal zaujímať o archívne dokumenty zvolenskej stredovekej mestskej kancelárie, ktoré sa stali aj prameňom pre jeho diplomovú prácu (1998). V roku 2002 získal po obhajobe rigorózneho práce z oblasti sfragistiky a heraldiky (*Mestečká Zvolenskej stolice. Historický vývoj pečatí a erbov*) titul PhDr. V roku 2007 ukončil doktorandské štúdium (PhD.) na Katedre archívniectva a pomocných vied historických

Filozofickej fakulty UK v Bratislave obhajobou dizertačnej práce *Genealogicko-heraldická analýza albumu donátorov Loretánskej kaplnky bratislavského františkánskeho konventu*. Ako archivár dobre ovláda prácu s latinskými, nemeckými a maďarskými textami. Aktívne ovláda aj francúzsky jazyk, ktorý naplno uplatnil počas dvoch odborných archívnych stáží v Paríži (*Stage Internationale Technique d'Archives 2000* a *Théories et pratiques archivistiques 2006*).

Po odchode zo Slovenského národného archívu v roku 1999 pracoval v Štátnom archíve v Bratislave. Od 16. septembra 2003 nastúpil do Archívu Ústavu pamäti národa na post vedúceho oddelenia, neskôr sa stal riaditeľom spomínaného archívu.

Počas svojich 10 rokov praxe v odbore archívnictva napísal množstvo vedeckých štúdií, odborných článkov, správ, recenzií a anotácií do vedeckých časopisov, ktoré môžu smelo konkurovať odborným pracovníkom s omnoho vyšším počtom rokov praxe v tomto odbore. Napríklad je spoluautorom *Heraldicko-genealogického lexikónu - Šľachta Bratislavskej stolice*. Oblasťou jeho vedeckého záujmu popri heraldike a sfragistike sú dejiny stredoveku, architektúry a umenia. Ako člen organizačného tímu spolupracoval doteraz na piatich odborných vedeckých konferenciách. Podieľal sa na tvorbe koncepcií a realizácií výstav vo viacerých múzeách na Slovensku. Úzko spolupracoval aj so Slovenskou národnou galériou napr. na projektoch *Gotika* a *Slovenský mýtus*. Je členom výboru Spoločnosti slovenských archivárov, výboru Slovenskej genealogicko-heraldickej spoločnosti a viacerých redakčných rád. Pravidelne prispieva do časopisov obidvoch spoločností i do Slovenskej archivistiky. Ako aktívny člen redakčnej rady Pamäti národa sa venoval aj obdobiu normalizácie a zväzkom ŠtB.

Vo voľnom čase, okrem už spomenutej stredovekej archeológie, sa zaoberá umením a literatúrou. Rád spoznáva, spolu so svojou manželkou, nové miesta a krajiny.

Lucia Krchnáková, ŠÚBA

Mgr. Oľga Kasalová – riaditeľka komárňanskej pobočky Štátneho archívu v Nitre

Narodená v roku 1958. V roku 1981 ukončila štúdium archívnictva na FF UK v Bratislave. Najskôr pracovala v Podunajskom múzeu v Komárne, od roku 1985 v Štátnom okresnom archíve v Komárne (dnes Štátny archív v Nitre, pobočka Komárno). V archíve vykonávala odborné archívne činnosti na úseku predarchívnej starostlivosti a správnej agendy, ako aj na úseku spracúvania a sprístupňovania archívnych fondov.

Po odchode riaditeľky Mgr. Veroniky Lakatošovej bola poverená vedením pobočky a 1. mája 2008 bola vymenovaná za jej riaditeľku.

Mgr. Eva Bešinová – riaditeľka levickej pobočky Štátneho archívu v Nitre

Narodená v roku 1967 v Leviciach. V roku 1991 absolvovala štúdium históriá – archívnictvo na FF UK v Bratislave. V tom istom roku nastúpila do Štátneho okresného archívu v Leviciach. V archíve sa venovala hlavne spracúvaniu a sprístupňovaniu novodobých archívnych fondov. V rokoch 1997-1999 bola poverená vedením archívu. Z dôvodu dlhodobej choroby a neskôr úmrtia riaditeľa archívu Mgr. Petra Tesáka bola v rokoch 2007-2008 opätovne poverená vedením pobočky a 1. mája 2008 bola vymenovaná za jej riaditeľku.

Milan Mišovič, OAR MV SR

V novej funkcii im želáme veľa úspechov, trpezlivosti a hlavne dobrých kolegov!

Slovenské a francúzske štátne vyznamenanie v rukách nestora slovenského archívnickva PhDr. Petra Kartousa, CSc.

1. septembra 2008 prezident Slovenskej republiky udelil štátne vyznamenanie SR – Rad Ľudovíta Štúra, III. triedy riaditeľovi odboru archívov a registratúr PhDr. Petrovi Kartousovi, CSc. Túto veľkú udalosť prijala archívárska societa s veľkou radosťou. Dr. Kartous nie je len nestorom slovenského archívnickva, ale svojou dlhoročnou prácou sa zaradil medzi také osobnosti slovenského archívnickva ako bol PhDr. Ján Dubovský a prof. Jozef Šimončič, prof. Richard Marsina.

Narodil sa 16. augusta 1943 v Bratislave. Tu absolvoval základnú, strednú školu a štúdium histórie a archívnickva na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského. V roku 1972 získal doktorát z filozofie (PhDr.) s témou „Archívny, diplomatický a historický rozbor máp a plánov v Archíve mesta Bratislavy“ a v roku 1976 v Historickom ústave SAV vedeckú hodnosť CSc. za prácu „Politicko-vojenské zápasy Habsburgovcov a Jagelovcov o uhorský trón v rokoch 1440–1444“. V roku 1973 sa zúčastnil polročnej medzinárodnej stáže v Paríži v Národnom archíve a v Diplomatickom archíve Ministerstva zahraničných vecí Francúzskej republiky. V náväznosti na to v roku 1977 úspešne vykonal štátnu skúšku z jazyka francúzskeho. Je nositeľom dvoch štátnych vyznamenaní Francúzskej republiky. V roku 1984 mu udelili Rad umenia a literatúry v hodnosti rytiera a v roku 2008 Rad umenia a literatúry v najvyššej hodnosti *Commandeura*. Rad mu slávnostne udelil 7.10.2008 veľvyslanec Francúzskej republiky na Slovensku, jeho excelencia pán Henry Cuny. Slávnostná udalosť spojená s koktailom sa odohrala v rezidencii veľvyslanca a zúčastnili sa jej okrem

rodinných príslušníkov aj viaceré osobnosti nášho spoločenského a kultúrneho života.

V rokoch 1965–1968 pracoval v Archíve hl. mesta SR Bratislavy. Od roku 1969 dodnes pracuje na Ministerstve vnútra SR, na dnešnom odbore archívov a registratúr a od roku 1978 je jeho riaditeľom. Zodpovedá za výkon štátnej správy na úseku archívov a registratúr, za vypracúvanie koncepcií rozvoja archívnickva a správy registratúr, za tvorbu príslušnej legislatívy, za správu kultúrneho dedičstva SR na úseku archívnych dokumentov. Okrem toho je hlavným redaktorom časopisu *Slovenská archivistika*, predsedom Heraldickej komisie MV SR, predsedom Terminologickej komisie MV SR a podpredsedom Zmiešanej komisie slovenských a rumunských historikov. Do roku 2008 prednášal na Katedre archívnickva FF UK správu registratúry. Je členom viacerých odborných a vedeckých komisií a spoločností v oblasti histórie, archívnickva, heraldiky a genealógie.

Dlhoročne sa angažuje a angažoval pri spolupráci so zahraničím. Je dlhoročným funkcionárom nevládnej celosvetovej archívnej organizácie Medzinárodnej rady archívov v Paríži. V rokoch 1981–1984 bol radcom rady pre organizovanie svetových konferencií „za okrúhlym stolom archívov“, z ktorých jednu organizoval v roku 1983 v Bratislave. V rokoch 1988–1992 bol námestníkom generálneho tajomníka Medzinárodnej rady archívov. Od roku 2004 do súčasnosti je členom výboru regionálneho združenia MRA pre Európu – EURBICA a od roku 2005 je zástupcom Slovenskej republiky v Európskej komisii v Bruseli pre archívnictvo. Aktívne sa zúčastňuje porád predstaviteľov archívnictva členských štátov Európskej únie (EBNA).

V odbornej a vedeckej oblasti sa zaoberá archívnu teóriou, dejinami archívov, stredovekými dejinami Slovenska, dejinami miest a obcí, komunálnou a občianskou heraldikou, genealógiou a správou registratúry. Publikoval vo vyše 20 vedeckých a odborných monografiách, napísal viac ako 40 vedeckých štúdií a vyše 1 000 populárnych článkov. Najznámejší sa stal ako spoluautor šiestich zväzkov Heraldického registra SR (2000–2008), spoluautor publikácie „Správa registratúrnych záznamov a archívnych dokumentov u ich pôvodcov (najmä podnikateľských subjektov), ktorá vyšla v štyroch doplnených a prepracovaných vydaniach (1998–2003). Je autorom dlhodobého seriálu v časopise Vlády SR *Verejná správa*, ktorý už vyše 15 rokov prezentuje erby a vlajky našich miest a obcí.

Okrem faktov, ktoré sme tu vymenovali, treba spomenúť, že je od počiatku členom Spoločnosti slovenských archivárov. To, čo si na pánovi riaditeľovi najviac vážime, je predovšetkým ústretovosť a porozumenie, schopnosť viesť dialóg, i keď to v posledných rokoch nebolo veľmi ľahké. Dovoľte mi preto, aby som mu v mene všetkých členov Spoločnosti slovenských archivárov srdečne poblahoželala k udeleniu štátneho vyznamenania a poprialala ešte mnoho síl do ďalšej tvorivej práce.

Zuzana Kollárová, ŠA v Levoči, pobočka Poprad

Výstava „Spomienka na august '68“

Výstavu archívnych dokumentov s názvom *Spomienka na august '68* pripravil Slovenský národný archív pri príležitosti 40. výročia okupácie Československa vojskami piatich krajín Varšavskej zmluvy. Výstava, ktorej autormi boli pracovníci archívu, bola koncipovaná ako výber z najzaujímavejších archívnych dokumentov z jeho fondov. Vernisáž prebehla 18. augusta popoludní v priestoroch Slovenského národného

archívu a bola otvorená v pracovných dňoch do 25. augusta. Od 16. septembra do konca októbra 2008 je výstava v rozšírenej a mierne pozmenenej forme reinštalovaná v budove Slovenského národného múzea na Vajanského nábreží v Bratislave, ako sprievodné podujatie výstavného projektu s názvom *Ako sme žili? Slovensko v 20. storočí*. V priestoroch SNA si výstavu pozrelo približne 150 návštevníkov, v SNM za prvé dva týždne spolu viac ako 2000 návštevníkov.

Snahou autorov výstavy bolo predstaviť

verejnosti hlavne doposiaľ neznáme dokumenty, ktoré sa viažu k tomuto významnému okamihu našich dejín. Základom výstavy je kolekcia doteraz neznámych doma zhotovených plagátov a letákov neznámych autorov, ktoré spontánne vznikli v prvých dňoch okupácie. Ich jednoduchosť a improvizované vyhotovenie odzrkadľujú vtedajšiu dynamickú a vyhrotenú situáciu, na ktorú sa ich tvorcovia a rozširovatelia snažili aktuálne reagovať. Plagáty sú zaujímavé aj svojou rôznorodosťou. Ich veľkosť napríklad kolíše od popísanej stánky formátu A6 vytrhnutej zo žiackeho slovníčka až po plagát vytvorený z roly baliaceho papiera, ktorého dĺžka presahuje 3,5 metra. Pri prezentácii plagátov sme sa snažili ísť minimalistickou cestou a väčšinu z nich vystaviť v ich prirodzenom prostredí – na stenách výstavného priestoru, samozrejme s dôrazom na ich ochranu (svetelné podmienky, zvolené materiály, odstup od publika), aby sme zabezpečili ich čo najprirodzenejší kontakt s návštevníkmi výstavy. Vystavené plagáty z väčšej časti získal po roku 1968 Archív Ústavu marxizmu - leninizmu ÚV KSS a až do roku 1989 boli prístupné len úzkemu okruhu bádateľov. Ďalšie plagáty, letáky a denná tlač z tohto obdobia pochádzajú z dvoch zbierok Slovenského národného archívu - *Zbierky súdobej dokumentácie* a novo vytváranej *Zbierky dokumentov k roku 1968* a tiež z osobných fondov *Alexandra Dubčeka* a *Sama Falšana*.

Okrem vystavenia plagátov sme sa snažili aj o dohľadanie dobových fotografií, na ktorých sú tieto plagáty zachytené a prezentovať ich spolu. Je veľmi potešiteľné, že už samotná príprava podujatia podnietila viacerých darcov a archív získal nové hodnotné archívne dokumenty.

Druhým unikátnym súborom archívnych dokumentov je programová dokumentácia vysielania bratislavského štúdia Československej televízie. Tieto archívne dokumenty mali zaujímavý osud a v tajnosti *prežili* záver obdobia socializmu skryté v Slovenskom národnom archíve. Ich súčasťou je aj doposiaľ nezverejnený unikátny čierno-biely filmový záznam z augustových dní, ktorý si po digitalizácii môžu návštevníci výstavy prezrieť.

Tretí väčší blok tvoria dokumenty z činnosti straníckych a štátnych orgánov a sovietska propaganda z augusta 1968, ktorú šíрили okupačné jednotky. Výstavu dopĺňajú ukážky dobovej tlače a kolekcia fotografií z augustových dní.

Aj keď výstavné aktivity nepatria medzi najtypickejšie činnosti slovenských archívov, pozitívne ohlasy návštevníkov a záujem celoštátnych médií napovedajú, že je to jedna zo správnych ciest, ktorými je možné propagovať archívy v očiach slovenskej verejnosti.

Na záver by som rád na tomto mieste poďakoval všetkým, ktorí sa na príprave výstavy *Spomienka na august '68* podieľali a tých, ktorí by ju chceli navštíviť, pozývam do Slovenského národného múzea.

Radoslav Ragač, SNA

BANSKÁ ŠTIAVNICA – MESTO SVETOVÉHO DEDIČSTVA

Pod týmto názvom bola 4. septembra 2008 v Banskej Štiavnici na Námestí sv. Trojice v budove tzv. Bergergerichtu sprístupnená výstava k 15. výročiu zapísania historickej časti mesta Banská Štiavnica a technických pamiatok v jeho okolí do zoznamu svetového kultúrneho dedičstva a k 1. výročiu zapísania banských máp a plánov Hlavného komorskogrofskeho úradu v Banskej Štiavnici do zoznamu svetového dokumentárneho dedičstva. Výstavu spoločne pripravili Mesto Banská Štiavnica, Štátny ústredný banký archív a Slovenské banké múzeum.

Prvá časť výstavných priestorov je venovaná predstaveniu organizácie UNESCO, jej programu „Kultúrne dedičstvo“ a najmä mestu Banská Štiavnica. Na digitálnych kópiách a fotografiách sú predstavené

najvýznamnejšie dokumenty o zápise z 11. 12. 1993 a najdôležitejšie okamihy z následných ocenení aktivít mesta na rôznych medzinárodných podujatiach. Na paneloch sa ďalej striedajú obrázky najvýznamnejších dominant mesta s textami ozrejmujúcimi hodnotu mestskej pamiatkovej rezervácie. Vo vitrínach môže návštevník vidieť rôzne trofeje, upomienkové predmety a zborníky z medzinárodných sympózií a konferencií Organizácie miest svetového dedičstva zo strednej a východnej Európy. Medzi najzácnejšie a najpôsobivejšie patria ceny za obnovu pamiatok a záchranu svetového dedičstva, poháre za víťazstvo mesta Banská Štiavnica v medzinárodnej súťaži Národy v rozkvetení 1999 a 2000 (tzv. Zelené Oskary), Kríž prezidenta SR II. stupňa z r. 2003 udelený Banskej Štiavnici za mimoriadnu pozornosť venovanú ochrane pamiatok kultúrneho dedičstva, dary od partnerských miest, kolekcia medailí a iné. Spomedzi zbierkových predmetov Slovenského banského múzea zaujme o. i. banický oltár z kaplnky štólne Schmidterin.

V druhej časti sú dokumentované technické pamiatky okolia Banskej Štiavnice. Sú tam fotografie povrchových dobývok a podzemných banských diel, zobrazenia stavebných objektov (napr. šachtová veža, pracháreň, akvadukt), vzorky rúd a minerálov, originálne pracovné pomôcky, ale aj svojrázna banícka klopačka. Väčší priestor je venovaný Továrni na výrobu oceľových lán. Vyníma sa tam vzorkovnica ťažných lán. V rámci technických pamiatok je zaujímavý prezentovaný známy systém banskoštiavnických vodných nádrží. Okrem fotografií viacerých tzv. štiavnických tajchov, fotodokumentácie z rekonštrukcie dvoch z nich a zoznamu dodnes existujúcich vodných nádrží sú vystavené aj niektoré časti pôvodného dnového výpustu a uzáveru prítoku vody. Stredom miestnosti dominuje plastická topografická mapa okolia Banskej Štiavnice s vyznačenými vodnými nádržami. Celú druhú časť výstavy dopĺňajú kópie archívnych dokumentov zo ŠÚBA.

Samostatná časť výstavy je venovaná predstaveniu máp a plánov z archívneho fondu Hlavný komorskogrofský úrad v Banskej Štiavnici, ktoré boli v júni 2007 zaradené do Zoznamu UNESCO Pamäť sveta. Vyhradený priestor sme sa rozhodli rozdeliť na 6 častí. Na začiatku je stručný písomný a obrazový materiál o programe UNESCO Pamäť sveta, o Štátnom ústrednom banskom archíve v Banskej Štiavnici, o vlastnom súbore máp a plánov HKG (cca 15 tisíc kusov z r. 1641–1919) a niekoľko základných ilustračných máp. V druhej časti predstavujeme mapy a plány vzťahujúce sa na Banskú Štiavnicu a jej okolie. Tretí celok tvoria mapy a plány z ostatných banských regiónov Slovenska. Do štvrtej skupiny sme zaradili mapy a plány z banských oblastí bývalej rakúsko – uhorskej monarchie a iných častí Európy spolu s pozoruhodnými jednotlivinami rôzneho charakteru zo Slovenska a zo sveta. Posledná v rade vertikálne prezentovaných dokumentov je veľká prehľadná mapa všetkých revírov a lesov patriacich Banskej komore v Banskej Štiavnici, na ktorej sú označené aj všetky šachty a štólne. Farebne je rozlíšený stav pracovnej prevádzky, či prechodného alebo trvalého pokoja jednotlivých banských diel. *(Táto mapa bude v polovici výstavy nahradená upravenou kópiou najstaršej mapy súboru – mapy Hlavného erárneho banského závodu Horná Biberova štólňa z roku 1641, ktorú vyhotovila reštaurátorka SNA p. Fukatschová.)* Vo vitrínach rozostavených vo vnútornom priestore výstavnej miestnosti je niekoľko máp špecifického stvárnenia a písomné a obrazové dokumenty, doplnené múzejnými exponátmi, ilustrujúce prácu meračov a používané meračské prístroje a kresliarske pomôcky. Vzhľadom na stav a zraniteľnosť starých papierových dokumentov len niektoré z nich sú vystavené v originálnej podobe, väčšinu prezentujeme vo forme farebných digitálnych kópií. Pri všetkých sú popisy aj s uvedením autorov, ich pracovného zaradenia a rozmeru originálu.

Srdečne Vás pozývame na prehliadku tejto výstavy, ktorá potrvá do konca roku 2008!

Elena Kašiarová, ŠÚBA

Univ. prof. PhDr. Ferdinand Uličný, DrSc.

V tomto roku, bohatom na výročia a jubileá množstva slovenských archivárov, si pripomíname aj životné jubileum významnej osobnosti slovenskej historiografie i archívnickva profesora Uličného.

Život a práca profesora Uličného sú späté s dejinami východného Slovenska, hoci pochádza z Liptova, kde sa v auguste roku 1933 v obci Ploštín narodil. Do ľudovej školy chodil v rodnej obci, gymnázium absolvoval v Liptovskom Mikuláši a v roku 1957 ukončil štúdium odboru archívnickvo – dejepis na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. Po ukončení štúdia pracoval v roku 1957 v Štátnom oblastnom archíve v Bratislave a v rokoch 1958–1961 bol riaditeľom Štátneho oblastného archívu v Prešove. Tu sprístupňoval najmä archívne dokumenty z obdobia stredoveku a novoveku. Ako vedúci autorského kolektívu zostavil aj Sprivodcu po Štátnom archíve v Prešove. Okrem toho vypracoval aj inventáre k fondom Drugeth Humenné a Uz Uzovce.

V roku 1961 sa začala jeho púť vysokoškolského pedagóga. Začal ako odborný asistent na Katedre dejín Filozofickej fakulty UPJŠ. Prednášal pomocné vedy historické a všeobecné a československé dejiny v stredoveku. Ako tajomník východoslovenskej pobočky aktívne pracoval v Slovenskej historickej spoločnosti pri SAV, stal sa členom komisie pre vydávanie stredovekých prameňov, Komisie historickej geografie a demografie pri Historickom ústave SAV a členom viacerých redakčných rád.

V roku 1969 po obhajobe práce Osídlenie Šariša v 13.–14. storočí získal vedeckú hodnosť kandidát historických vied. Z politických dôvodov bol v roku 1971 z fakulty prepustený, čo mu okrem iných ťažkostí prinieslo aj množstvo problémov v publikačnej a verejnej činnosti. Od roku 1972 pracoval opäť ako archivár v Štátnom oblastnom archíve v Prešove, v roku 1981 bol poverený nakrátko jeho vedením, od roku 1990 pracoval ako samostatný vedecký pracovník. V rámci svojej odbornej činnosti okrem iného vypracoval inventár k zemianskemu rodu Farkaš Záborské. Sústavne katalogizoval zápisnice Šarišskej župy od polovice 16. storočia – vypracoval 5 zväzkov katalógu, v ktorom sprístupnil bádateľom 20 zväzkov zápisníc (do 20 tisíc rukopisných latinských strán!!).

November 1989 priniesol zmenu aj v živote profesora Uličného. Od 1. mája 1990 sa stal opäť odborným asistentom na Katedre dejín FF UPJŠ. V pedagogickom procese v plnej miere nadviazal na svoju predchádzajúcu činnosť a stal sa garantom novovzniknutého odboru - archívnickva. V roku 1991 po úspešnej habilitácii bol vymenovaný za docenta. V roku 1993 obhájil prácu Dejiny osídlenia Šariša a získal hodnosť doktora historických vied.

Akademický senát Filozofickej fakulty UPJŠ ho v roku 1994 zvolil za dekana a po inauguračnom konaní sa v tom istom roku stal univerzitným profesorom. Ako dekan fakulty pôsobil do júna 1997 a od júla 1997 až do júla 2001 bol vedúcim Katedry slovenských dejín a archívnickva Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove.

Profesor Uličný je publikačne aktívny od roku 1956. Je autorom množstva monografií, vedeckých štúdií, odborných článkov i archívnych pomôcok. Písal recenzie, posudky, popularizačné články, pripravoval scenáre pre výstavy i heslá pre encyklopedické práce. Výpočet jeho prác by bol skutočne veľmi rozsiahly. K tým najvýznamnejším monografickým prácam patria Dejiny osídlenia Liptova (zborník Liptov 1983, 1985, 1987), Dejiny osídlenia Šariša (1990), Dejiny osídlenia Užskej župy (1995) a Dejiny osídlenia Zemplínskej župy (2001), za ktorú dostal Cenu Literárneho fondu.

Aj v súčasnosti je profesor Uličný plný aktivít a plánov. V ostatnom čase uzreli svetlo sveta dve monografie, na ktorých sa podieľal spoluautorsky – Liptovský Mikuláš (2006) a Ploštín (2007).

Pripájame sa k početným gratulantom a pánovi profesorovi želáme veľa, veľa zdravia, aby sa z jeho pracovného stola v ploštínskej pracovni dostali k čitateľom ďalšie a ďalšie pozoruhodné práce.

Oľga Kvasnicová, ŠA v Nitre, pobočka Topoľčany

DO VÁŠEJ KNIŽNICE

HUNČAGA, Gabriel Peter: *Historické štúdie k dejinám dominikánov. Bratislava: Centrum pre štúdium kresťanstva 2008. 185 s.*

Nedávno sa objavila na verejnosti nová publikácia z oblasti cirkevných dejín (dovolím si napísať cirkevné dejiny, hoci autor sám tvrdí, že jeho práca sa ocitá niekde medzi cirkevnými a profánnymi dejinami). Práca sa venuje dejinám dominikánov od ich založenia po misie v novoobjavenej Amerike. Autor Gabriel P. Hunčaga OP týmto zhrnul svoje už publikované štúdie do knižnej podoby, čím výrazne prispel k sceleniu poznatkov v danej problematike. Súborné uverejnenie štúdií umožnilo vypracovať k nim register, ktorý napomáha v orientácii pri štúdiu.

Práca je na naše pomery v cirkevno-historickom bádani ojedinelá. Nie je také bežné, aby vyšla u nás od domáceho autora odborná syntetická publikácia o dejinách jednej rehole v rozsahu všeobecných dejín. Publikácia má 185 strán a je rozdelená na štyri časti.

Prvá časť sa venuje počiatkom Rehole kazateľov. Autor si všíma stav spoločnosti v dobe vzniku rehole, predpoklady pre jej vznik, hlavné črty rehole, jej šírenie a stavebnú činnosť. V tejto časti je podkapitola zaoberajúca sa dominikánmi vo vzťahu k Slovensku. Aj tu autor ponecháva svojej práci výrazne syntetický charakter a pri získavaní poznatkov vychádza takmer výlučne z literatúry. Keďže obdobie socializmu zabrzdiло v našej krajine výskum dejín reholí, je možné opierať sa prevažne o analytické práce z prvej polovice minulého storočia alebo staršie. Po roku 1989 bola daná téma len súčasťou niekoľkých uverejnených štúdií a absentuje tu seriózna analytická práca, ktorá by komplexne spracovala dejiny dominikánov aspoň na Slovensku (ak už nie dejiny celej uhorskej provincie). Je trocha na škodu vecí, že sa autor nerozhodol posunúť bádanie aspoň v našom priestore, kde je relatívne dobrá dostupnosť prameňov pre ním sledované obdobie. Dôležitosť takéhoto počínu je zvýraznená aj tým, že sa začínajú objavovať nové otázky spojené s pôsobením dominikánov na Slovensku.

V druhej časti si autor všíma spôsob štúdia bratov Kazateľov v stredoveku. To, ako za štúdiom cestovali, ako sa stávali súčasťou univerzít a ako si zakladali vlastné generálne štúdiá.

Tretia časť rozoberá kanonizačný proces zakladateľa rehole sv. Dominika Guzmána. K dobru slúži kompaktný pohľad na problematiku. Autor sa neuspokojil len s opisom samotného procesu, ale kapitolu začína všeobecným pohľadom na svätosť vo vrcholnom stredoveku. Kostru kapitoly tvoria dôležité momenty svätorečenia. Sú nimi translatio, samotný proces, svätorečenie a nakoniec počiatok kultu sv. Dominika.

Posledná, štvrtá časť, je o dominikánoch v Strednej a Južnej Amerike v 16. stor. Popri misijnej činnosti poukazuje autor aj na boj dominikánov za práva domorodcov. Boj za práva Indiánov upozorňoval hlavne na zneužívanie ľudí pre ekonomický prospech skupiny *encomienderov*. Takto sa Kazatelia stávali

tříňom v oku mnohým vysokým predstaviteľom Nového sveta a ich boj ovplyvňoval aj dianie na politickej scéne.

Autor používa pojmy rehoľa a rád ako synonymá. Krátky slovník slovenského jazyka uvádza tieto dve slová taktiež ako synonymá. Časť slovenskej historickej obce však striktné rozlišuje tieto dva pojmy. Slovo rád považuje za bohemizmus odvodený od českého slova řád. Slovenský ekvivalent je slovo rehoľa odvodené od latinského regula. Samotný latinský pojem regula prevzala slovenčina a označuje tým súbor pravidiel, ktorými sa rehoľné spoločenstvo riadi. Takýmito a podobnými nejasnosťami bude slovenská historiografia trpieť i naďalej, pretože neexistuje ustálená slovenská historická terminológia.

Autorovi by sa dal vyčítať spôsob používania poznámok pod čiarou. Zrejme kvôli snahe priblížiť čitateľovi problémy, o ktorých sa zmieňuje v texte, rozvádza ich podrobnejšie v poznámkach pod čiarou, ktoré sa týmto niekedy až neprirodzene zväčšujú. Autorovi sa ľahko stáva to, že poznámky pod čiarou bežne zaberajú aj viac ako polovicu tlačenej strany, dokonca strana 74 je celá venovaná jednej poznámke. Vhodnejšie by bolo takéto informácie spomenúť v skrátenej podobe v samotnom texte alebo v samostatnej prílohe. Prehustenie textu poznámkami pôsobí miestami rušivo. Je potrebné vyvarovať sa chyby, ktorú robila nemecká pozitivistická historiografia, keď sa jej práce priam topili v poznámkach.

Súčasnou publikácie je zoznam prameňov a literatúry, obrazová príloha a menný register. Na záver musím skonštatovať, že dielo Gabriela Hunčagu OP je veľmi prínosné pre slovenskú historiografiu a ponúka historickej obci rad dôležitých informácií, ktoré u nás ešte neboli publikované.

Bernard J. Meliš OP

OZNAMY

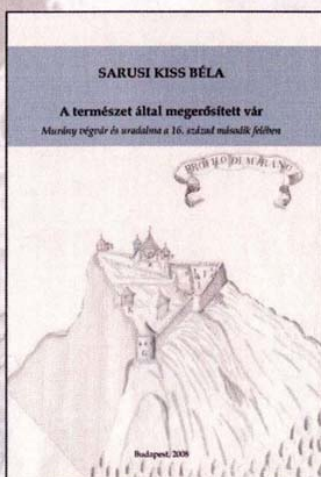
1/ Pripomíname, že v predchádzajúcom čísle Fóra archivárov 2/2008 bol vyhlásený **III. ročník SÚŤAŽE o CENU ELEMÍRA RÁKOŠA**. Vedeckú štúdiu v rozsahu max. 20 strán treba zaslať klasickou poštou **do 31. marca 2009!**

na adresu:

Spoločnosť slovenských archivárov
Ministerstvo vnútra SR - Slovenský národný archív
Drotárska cesta 42
817 01 Bratislava 11

elektronickou poštou (tajomníčke SSA E. Machajdíkovej): archiv@snm.sk.

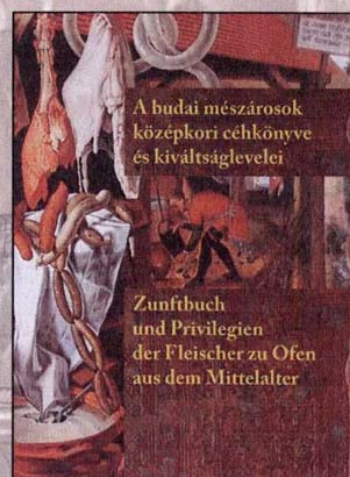
2/ V piatok, 12. septembra 2008, sa uskutočnila v Archíve hlavného mesta Budapešti prezentácia dvoch kníh, ktoré by mohli zaujať aj slovenských kolegov. Stredoveké cechové knihy a privilégia budínskych mäsiarov a Prirodzene opevnený hrad Muráň:

Budapest Főváros Levéltára tisztelettel meghívja Önt

2008. szeptember 12.,
pénteken 13:30 órára

új kiadványainak bemutatójára:

A bemutatásra kerülő kiadványok:

A budai mészárosok középkori céhkönyve és kiváltságlevelei. Budapest, 2008.
(Források Budapest közép- és kora újkori történetéhez 1.)

Kiadja: Budapest Főváros Levéltára és Budapesti Történeti Múzeum

A kötetet bemutatja és ismerteti: Tringli István (MTA Történettudományi Intézet)

A rendkívül értékes forrásanyagot tartalmazó kötet, amely egyedülként reprezentálja a mai Budapest középkori városi életének egy rendkívül fontos szeletét, alapvetően két nagyobb forrásközlést tartalmaz. A főváros céhpolgárságának későközépkori életére szinte az egyedüli forrás a Budapest Főváros Levéltárában őrzött, folyamatosan 1500-1529 között vezetett mészáros céhkönyv, amely rendkívül jelentős a benne fellelhető céhtag névsorok és a topográfiai adatok forrásértéke révén. A kötetbe a céhkönyv mellett a mészároscéh középkori oklevelei is közlésre kerülnek. A kötetet a mészároscéh történetével, a céhkönyv topográfiai adataival, nyelvvel és kodikológiai leírásával foglalkozó bevezető tanulmányok és egy CD-Rom teszik teljessé.

Sarusi Kiss Béla: A természet által megerősített vár. Murány végvár és uradalma a 16. század második felében. Budapest, 2008.
(Disszertációk Budapest Főváros Levéltárából 1.)

Kiadja Budapest Főváros Levéltára.

A kötetet bemutatja és ismerteti: Bán Péter (a Heves Megyei Levéltár nyugalmazott igazgatója)

A 16. században kialakult végvárrendszer egyik vára a Gömör megyében található Murány volt. A kötet, amelynek alapja Sarusi Kiss Béla 2005-ben megvédett doktori disszertációja, első kötete a „Disszertációk Budapest Főváros Levéltárából” című sorozatnak. A kötet Murány történetének középkori áttekintése után, a gazdaság-, a kormányzat-, a társadalom-, és a hadtörténet együttes vizsgálatával dolgozza fel a vár történetét az 1602-ben bekövetkező zálogba adásáig. A munka erénye, hogy a források módszeres összegyűjtésével és feldolgozásával a 16. században kiépülő végvárrendszer egészére vonatkozóan is hasznos megállapításokat tesz.

Várunk minden érdeklődőt Budapest Főváros Levéltárába,
a XIII. kerület, Teve u. 3-5. sz. alatti előadóterembe

3/ Príspevky do Fóra archivárov zasielajte na e-mail adresu Lucia.Krchnakova@suba.vs.sk

4/ Naďalej sledujte webovú stránku www.archivari.sk, kde nájdete aj aktuálne informácie.

Naši jubilanti

júl

Mgr. Paulína Kováčová

august

Alexander Adam

autor fotografie: Martin Kaškötö (ŠÚBA)

FÓRUM ARCHIVÁROV

Vydáva Spoločnosť slovenských archivárov

Redakčná rada: Lucia Krchnáková, Oľga Kvasnicová,
Radoslav Ragač, Juraj Roháč, Gábor Strešňák

Technická úprava: Marta Kalnovičová, ŠÚBA

Jazyková korektúra: Júlia Ragačová

Povolilo: MK SR 1472/96